

۲۰۲۱۸۸۱

بسم الله الرحمن الرحيم

اوضاع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی

خوزستان عصر قاجار

بر اساس سفرنامه‌های خارجی

پروین ابوالحلاج

انتشارات سروش سپهر

۱۳۹۷

خارجی / پروین ابوالحلاج؛ ویراستار: محمد طاہر ابراہیمی اوریمی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات سروش سیهر، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاہری: ۲۸۶ص، وزیری: مصور، جدول، عکس.

شاك: 978-622-6273-11-4

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: خوزستان - تاریخ - قرن ۱۲ ق. - ۱۴ - سفرنامه‌ها

Traveler's writings -Khuzestan (Iran: Province) -History -18th -20th centuries :موضوع

موضوع: سفرنامه

Traveler's writings: موضوع

موضوع: حوزہ

رده بندی کنگه: SR ۱۱۲۲ ۱۲۱۲ ۱۲۱۲ الف ۵۳ و /

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۵۰۰

شماره کتابشناسی ملی: ۱۳۷۰

عنوان: اوضاع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خوزستان عصر قاجار بر اساس سفرنامه‌های خارجی

مؤلف:

يروين ابو الحلاج

ویو استار:

محمد ظہر ابراہیمی اوریمی

شایک:

97A-722-7273-11-E

صفحه آرا:

سمیہ رضائی حق

طراح جلد:

شادی مرادی

قاسم:

سروش سپهر

تعداد صفحات: ۱

۲۸۶

نوبت چاپ:

اول ۱۳۹۷

شمارگان:

100

قیمت:

۳۵۰۰ تومان

تلفن فاشر: ۰۸۸-۶۶۴۲۴-۱۹۵-۰۹۱۲۸۲۷

بست الکترونیکی: soroushesepehr94@gmail.com

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۲	مقدمه
۱۵	فصل اول: اهداف سفرنامه نویسان
۱۶	سفر و سفرنامه
۲۱	سیاحان و اهداف آنها
۳۶	اهمیت سفرنامه‌ها در دوران قاجار
۳۹	فصل دوم: جغرافیای تاریخی و طبیعی خوزستان
۴۰	وجه تسمیه خوزستان
۴۴	چرا خوزستان را عربستان نامی دند
۴۶	حدود و قلمرو خوزستان
۴۷	مشخصات اقلیمی آب و هوای خوزستان
۴۸	ناحیه سردسیر
۴۸	ناحیه گرم و خشک
۴۸	ناحیه معتدل
۵۱	رودها و آب بندهای خوزستان
۵۱	کارون
۵۶	رود کور کارون
۵۷	رودخانه خبور
۵۷	بهمنشیر
۵۸	رود دز
۵۹	رود کرخه (گاماساب، سیمره)

- ۶۱..... رودخانه شاپور یا شاور
- ۶۲..... رود جراحی (رود تاب)
- ۶۳..... رودخانه زال
- ۶۳..... رودخانه شطیط
- ۶۴..... رود بالارود
- ۶۴..... بند و نهر هاشم
- ۶۵..... شطالاب یا اروند
- ۶۵..... بند ق...
- ۶۶..... بند گرگر
- ۶۶..... سد کشوه
- ۶۷..... رود گرگر یا مسروقان یا د...
- ۶۸..... نهر مینو (میان آب ، نهر داریان)
- ۶۹..... بند و پل والرین (قیصر، میزان)
- ۷۱..... رود عجرب یا (عقرب)
- ۷۱..... رود هندیان (زوهرا، زهره)
- ۷۱..... رود دجیله
- ۷۲..... پل های خوزستان
- ۷۲..... پل کل
- ۷۲..... پل دزفول
- ۷۴..... پل شوشتر
- ۷۴..... پل جیرزاد
- ۷۵..... پل دیلمی

- ۷۵..... شرشرها (آبشارها)
- ۷۶..... بندها و آسیابها
- ۷۸..... بادها
- ۷۸..... باد سموم یا سام
- ۷۸..... باد خشک و سوزان
- ۷۸..... کوهها
- ۸۰..... کوه مندر
- ۸۰..... کوه منگشت
- ۸۰..... کوه فدلک
- ۸۱..... راهها
- ۸۳..... شهرهای استان خوزستان
- ۸۴..... اهواز
- ۸۶..... شوستر
- ۸۷..... رامهرمز
- ۸۸..... دزفول
- ۹۰..... شوش
- ۹۱..... شهر شادگان (فلاحیه یا دورق)
- ۹۲..... هویزه یا دشت آزادگان
- ۹۳..... بهبهان
- ۹۴..... شهرستان آبادان
- ۹۴..... شهرستان بندر ماهشهر (معشور یا مهریان، ماچول)
- ۹۵..... شهرستان خرمشهر یا محمره

۹۶..... باغ ملک

۹۶..... هندیان (هندیجان)

۹۷..... ایزده (مال امیر)

۹۷..... ترکیب جمعیتی خوزستان

۱۰۵..... فصل سوم: اوضاع اقتصادی خوزستان

۱۰۶..... اقتصاد خوزستان

۱۰۷..... گمرکات، حمزه

۱۰۸..... کشاورزی، دامداری و ماهیگیری

۱۰۸..... کشاورزی

۱۱۳..... معرفی محصولات کشاورزی

۱۱۸..... نیل و نیل سازان

۱۲۱..... درختان باغداری و کشاورزی

۱۲۲..... پوشش گیاهی

۱۲۲..... جنگلها و درختان

۱۲۵..... دامداری، شکار حیوانات، پرندگان

۱۲۹..... آبیاری و مسئله آب در خوزستان

۱۲۹..... آبیاری و سدسازی

۱۳۱..... صنایع و معادن

۱۳۱..... صنایع خوزستان

۱۳۲..... صنایع دستی

۱۳۳..... آردسازی

۱۳۴..... صنعت استخراج و تصفیه نفت

معادن..... ۱۳۶

الف) نفت..... ۱۳۶

حوزه نفتی جنوب (خوزستان)..... ۱۳۶

ب) چشمه‌های قیر و گوگرد..... ۱۳۸

ج) سنگ آمک - سنگ گچ..... ۱۳۹

د) سنگهای برنجی..... ۱۴۰

تجارت و بازرگانی، راهها، حمل و نقل..... ۱۴۱

تجارت و بازرگانی: استان در دوره قاجار..... ۱۴۱

مبادلات درون و برون استان: (صادرات و واردات)..... ۱۴۳

۱- بندر سوق بحر..... ۱۴۸

۲- بندر مهریان (معشور)..... ۱۴۸

۳- بندر اولیه..... ۱۴۸

۴- بندر محمره..... ۱۴۸

۱- عوامل غیرطبیعی..... ۱۵۰

مالیات و تأثیر آن بر وضعیت اقتصادی مردم..... ۱۵۶

۲- عوامل طبیعی..... ۱۵۹

راهها و حمل و نقل خوزستان..... ۱۶۲

الف - حمل و نقل زمینی..... ۱۶۲

ب - حمل و نقل آبی..... ۱۶۵

اهمیت رودخانه کارون به‌عنوان یک راه تجاری..... ۱۷۰

کارون و سیاست دولتهای اروپایی..... ۱۷۰

آثار داخلی کارون..... ۱۷۱

تلگراف و تلگرافخانه ۱۷۲

فصل چهارم: اوضاع اجتماعی و فرهنگی خوزستان ۱۷۵

معماری خانه‌ها ۱۷۶

بهداشت و عوامل بیماری‌زا ۱۷۸

سواد و سوادآموزی ۱۸۴

دین ۱۸۶

مذاهب شیعه ۱۹۱

قدت روحانیون و تعصبات مردم خوزستان ۱۹۳

اماکن مذهبی ۱۹۶

ویژگی‌های قومی مردم خوزستان ۱۹۹

اخلاق و عاداتها ۲۰۰

خصوصیات زنان خوزستان ۲۰۸

بازیهای مردم خوزستان ۲۰۹

زبان مردم خوزستان ۲۱۰

صفات نظامی مردم خوزستان ۲۱۰

خصوصیات جسمانی مردم خوزستان ۲۱۱

پوشاک و لباس ۲۱۳

اعیاد و جشن‌ها ۲۱۷

آرایش و زیورآلات ۲۱۹

غذا خوردن ۲۲۰

شغل ۲۲۱

موسیقی ۲۲۳

۲۲۳	خرافات
۲۲۴	باورهای عامیانه مردم خوزستان
۲۲۷	فصل پنجم: علل عقب ماندگی خوزستان
۲۲۹	ناامنی داخلی
۲۳۰	تفرقه و دو دستگی (استعمار قدیم):
۲۳۲	خرمشهر در دست کعبیان (شیخ جابر - شیخ مزعل - شیخ خزعل)
۲۳۵	ناامنی خارجی
۲۳۷	دخالت های کشوری: یگمانند انگلیس
۲۳۷	جمع بندی
۲۴۳	کتاب نامه
۲۴۳	منابع و مأخذ
۲۴۴	الف) کتاب
۲۴۴	منابع اصلی
۲۴۶	منابع فرعی:
۲۴۸	ب) سالنامه های آماری:
۲۴۹	ج) مقالات و مجلات
۲۵۱	پیوست ها و ضامنه
۲۵۲	فهرست سفرنامه نویسانی که در دوره قاجار به ایران سفر کرده اند.
۲۵۵	آلبوم عکسهای تاریخی خوزستان

پیشگفتار

خوزستان عصر قاجار یا همان عربستان ایران از ادوار باستانی تاکنون، به واسطه موقعیت راهبردی و سوق الجیشی، آب و هوای منحصر به فرد، محصولات کشاورزی و باغی، چاه‌های نفت و قیر بسیار، نیروی انسانی سخت‌کوش و مقاوم و...، همیشگی تاریخ، مطمع نظر حاکمان داخلی و بدخواهان خارجی، به‌ویژه انگلیس و روسیه، بوده است. شرایط اقلیمی، موقعیت جغرافیایی خوزستان، در طول تاریخ، آن را به صورت ایالتی مستقل از ایران جلوه داده به گونه‌ای که سیاستی حاکمان زمانه نیز مزید بر علت می‌شد، تا آن‌جا که تهدیدات متعدد داخلی و خارجی مانع از توسعه یافتگی خوزستان شد. این ایالت ثروتمند در عصر قاجار محل رفاه و آسایش نخبگان دول اروپایی بود که هر یک اهداف سیاسی و اقتصادی خاص خود را تعقیب می‌کردند. در کتاب حاضر سعی شده است تا اهداف سفرنامه نویسان خارجی و اوضاع اجتماع اقتصادی و فرهنگی خوزستان مورد بازخوانی و بررسی قرار گیرد.